

Elisabeth Lammers, *Als die Zukunft noch offen war. Edith Stein – das entscheidende Jahr in Münster*, Dialogverlag, Münster 2003, ss. 222

W życiu każdego człowieka są chwile i miejsca szczególne, na które się on świadomie lub nieświadomie przygotowuje i które określają jego dalsze życie. Bez wątplenia takim czasem i miejscem szczególnym w życiu Edyty Stein był jej 17-miesięczny pobyt w Münster. Omawiana książka stara się ten czas i to miejsce w sposób przystępny przybliżyć, adresowana jest zatem do szerszych kręgów, przywołując fakty, osoby, wydarzenia i ich jakże często złożony kontekst, mało lub prawie nieznanymi nawet osobom zainteresowanym życiem i działalnością Stein. Do nich należy np. opublikowanie listu – również jako fotokopii – E. Stein do papieża Piusa XI. Tak się bowiem złożyło, że decyzją Jana Pawła II z lutego 2002 roku, dnia 15 lutego 2003 r. udostępniono zainteresowanym uczonym część akt dotyczących stosunków politycznych między Watykanem a Niemcami w latach 1922-1939. Źródłowa dokumentacja podnosi znacznie wartość pracy Lammers.

Stein przyjeżdża do Münster pod koniec lutego 1932 i pozostaje tu do 15 lipca 1933 r. Wykłada w Niemieckim Instytucie Pedagogiki Naukowej na stanowisku docenta, z którego dobrowolnie rezygnuje w kwietniu 1933 r., aby swoją osobą nie narazić Instytutu na szykany ze strony NSDAP.

Münster – czas i miejsce dla Edyty Stein niezwykle. W tym sensie niezwykle, że nie jest to czas ani miejsce dla Stein wymarzone, że nie można mówić o „otwartej przyszłości” Wprost przeciwnie, Münster nie był spełnieniem jej marzeń – czas nie był jej życzliwy, nacjonaliści dochodzili do władzy, a i stanowisko docenta nie spełniało jej oczekiwań i aspiracji, marzyła ona o katedrze profesorskiej. Jeśli wolność jest zaakceptowaniem konieczności, to Stein w tej sytuacji jest osobą absolutnie wolną. Żyje w danym jej, darowanym czasie i miejscu, ale się z nimi nie identyfikuje, czas i miejsce „pozwala” jej być, stać się sobą, wyzwala jej osobowość. Nie ma zatem złych czasów i złych miejsc, wszystko zależy od człowieka. W tym sensie Münster „otwiera przyszłość” przed Stein, można powiedzieć, że ona wtedy i tam osiąga kształt swego życia. Dlatego też jest ona dla nas przykładem nie tyle „brania życia we własne ręce”, co „podejmowania życia jako daru i zadania”, przykładem odpowiedzialności za własne życie oraz odpowiedzialności za życie osób nam bliższych i dalszych. Dlatego też Jan Paweł II ogłosił Edytę Stein, urodzoną 12 października 1991 r. we Wrocławiu i zamordowaną 9 sierpnia 1942 r. w Oświęcimiu: błogosławioną – 1 maja 1987, świętą – 11 października 1998, patronką Europy – 1 października 1999 roku.

Książka jest adresowana – jak wyżej zaznaczono – do szerszych kręgów i pomyślana jako coś w rodzaju przewodnika po czasie i miejscu spędzonym przez Stein w Münster oraz po miejscach pamięci o niej. Stosunkowo krótkie rozdziały można potraktować jako kroki po szlaku wyznaczonym przez Stein. A znaczy się on następująco: 1) Droga do

Münster, 2) Wykład: *Kształtowanie życia w duchu św. Elżbiety*, 3) Powołanie do Münster, 4) Collegium Marianum, 5) Niemiecki Instytut Pedagogiki Naukowej, 6) Wykład: *Goethe*, 7) Wykłady w semestrze letnim 1932: *Problem nowego kształcenia dziewcząt*, 8) Spotkania w Münster, 9) Wykład w radio bawarskim: *Macierzyńska sztuka wychowania*, 10) Wybory prezydenckie, 11) Wykład: *Czasy niedoli i wykształcenie*, 12) Dzień związku Biała Róża w Augsburgu, 13) Wykład: *Zadania kobiety jako przewodniczki młodzieży do Kościoła*, 14) Obrady Towarzystwa Tomistycznego w Juvisy pod Paryżem, 15) Tłumaczenie *De veritate*, 16) Pytanie o „dobrowolny obowiązek pracy”, 17) Wykłady w semestrze zimowym 1932/33: *Budowa osoby ludzkiej*, 18) Spotkania, 19) Zjazd Niemieckiego Instytutu Pedagogiki Naukowej w Berlinie, 20) Wykład: *Kształcenie młodzieży w świetle wiary katolickiej*, 21) Przygotowanie do wykładów: *Kim jest człowiek?*, 22) Wybory do parlamentu Rzeszy i gminy w Münster, 23) Rozwój polityczny, 24) List do papieża, 25) Utrata stanowiska docenta, 26) Decyzja o wstąpieniu do Karmelu, 27) Palenie książek, 28) Listy z czasu pobytu w Münster, 29) Pożegnanie, 30) List pasterski biskupów niemieckich z okazji Zesłania Ducha Świętego, 31) Po 12 latach czekania – nowa droga, 32) Uroczyste obłóczyny, 33) Trwałe związki z Münster, 34) Listy do matki P. Brüning, 35) Edyta Stein i P. Wust, 36) Pamiątki i miejsca związane ze Stein w Münster: kolegium Stein, parafia pod wezwaniem Stein, medal, kaplica, rzeźba.

Przewodnik wiedzie, opowiada i pokazuje, książka jest bogato ilustrowana, zamieszczonych jest tu wiele zdjęć z czasów Stein w Münster oraz związanych z miejscami jej pamięci.

W życiu każdego człowieka są chwile i miejsca szczególne. Bez wątpienia takim szczególnym czasem i szczególnym miejscem jest dla Edyty Stein Wrocław: tutaj przyszła na świat, tutaj chodziła do szkoły i tutaj rozpoczęła studia, tutaj też wracała do swojej matki, tutaj spoczywają też jej rodzice. Wielkim życzeniem do spełnienia jest opracowanie przewodnika, napisanego w sposób przystępny, oprowadzający w sposób dokumentarny po czasie i miejscach związanych z Edytą Stein. Że trzeba i że warto coś takiego zrobić – nikt nie wątpi.

ks. Jerzy Machnacz